

ČAS A DEJINY

(3. výročné stretnutie Slovenského filozofického združenia)

Hoci celá filozofická tradícia je zaťažená prevažne ideálom života mimo aktuálneho času (v dejinách prevládajú platónski filozofi, pre ktorých je bytie v čase tým nedokonalým, premenlivým bytím, kým bytie vo večnosti a pre večnosť tým správnym bytím, ku ktorému má filozof údajne smerovať), naši filozofi sa v rámci 3. výročného stretnutia SFZ, usporiadaného na vysokej organizačnej úrovni Vojenskou akadémiou SNP v Liptovskom Mikuláši-Demänovej, osobitne jej Katedrou spoločenských vied v dňoch 13.-15. 9. 1999, podujali reflektovať aktuálny čas svojho bytia teraz a tu; dobu, v ktorej žijeme na pozadí historického dedičstva modernity a osvietenstva, ako aj výziev nášho globalizujúceho sa sveta. Tieto reflexie sa prelínali s príspevkami z filozofie dejín, analýzami našej národnej kultúrnej identity v konfrontáciách s trendmi súčasnej multikulturality. Osobitný blok príspevkov predstavovali referáty venované filozofickým otázkami vojny a mieru, dnes, po Kosove, znova naliehavejšie ako kedykoľvek predtým.

Tento tematický okruh stretnutia pritiahol pozornosť takmer 60 členov SFZ, zástupcov mnohých filozofických pracovísk z celého Slovenska, z ktorých vyše dve tretiny svojimi referátmi a ďalší živou diskusiou prispeli k veľmi vydarenému podujatiu. Zdá sa tak, že atmosféra výročných stretnutí SFZ sa už dostáva "do krvi" našej filozofickej komunity a mohla by sa stať trvalejšou tradíciou každoročných odborných, ale aj spoločenských stretnutí, ktoré by mali mať v živote našej filozofickej obce nezastupiteľné miesto.

Úvodný referát v pléne predniesol **František Novosád**. Predložil v ňom koncepciu filozofie ako "čítania znakov a znamení doby", teda nie ako mimočasovej metafyzickej "teórie" orientovanej na invariantno ako základ všetkého bytia, ale ako špecifického nástroja na to, ako sa vyznať v dobe, v ktorej práve žijeme. Peripetie, paradoxy, tragédie, ale aj nádeje doby sú výzvou pre súčasnú filozofiu možno ešte viac než pre tú v minulosti, pretože komplexnosť problémov, ktoré ľudstvo zakúša, je bezprecedentná. Potrebujeme pochopiť, kam nás vlastne doviedol "osvietenský projekt"; musíme riešiť problém, či a v čom ho máme opustiť, resp. čím a ako ho nahradiť. Potrebujeme vedieť, aká je naša kultúrna identita v tomto multikulturálnom a globalizujúcom sa svete, ako ju ďalej utvárať, čo prevziať z kultúrneho dedičstva našej minulosti, a čo nie; čo prevziať z iných kultúr, a čo nie? Filozofi musia mať v tomto podľa Novosáda jasno a hoci jeho referát si nedával za cieľ riešiť všetky tieto otázky, poskytol myšlienkovu veľmi košatý a prenikavý rámec na ich filozofické uchopenie, na hlboký filozofický prienik k nim. Napríklad v tej najsúčasnejšej filozofii, t.j. vo filozofii konca nášho tisícročia už niet dominánt (v porovnaní s filozofiou 19. storočia, ale aj veľkej časti filozofie 20. storočia, v pozadí ktorých dominoval, skryte či zjavne, koncept "nástroja"). Za hlavný znak modernity označil Novosád experimentálnosť, ktorá sa presadila nielen voči prírode, ale aj v rámci spoločenského usporiadania. Táto moderná "mentalita experimentátora, človeka, ktorý skúša, čo všetko je ešte možné, ktorý hľadá hranice dovoleného", si však

dostatočne nevededovala svoju odvrátenú tvár, svoje limity. Dnešok sa preto javí ako doba (uvedomovania si) limít, hraníc nielen možného, ale aj dovoleného a únosného, a preto sa aj rola tej naj súčasnejšej filozofie javí ako schopnosť rozlišovania, ba stráženia (neraz priam odvážneho) týchto hraníc, napr. medzi identickým a iným, starým a novým atď.

V pléne zaznela pre účastníkov stretnutia aj veľmi aktuálna prednáška **Petra Bartáka** (Ministerstvo obrany SR) na tému *Filozofické otázky vojny a mieru po zániku bipolarity sveta*, ktorá zaujala prítomných a poskytla im istý ucelený pohľad na danú problematiku.

Vo jednotlivých sekciách odzneli veľmi zaujímavé a podnetné referáty. V sekcii *Filozofia dejín* vystúpili so svojimi príspevkami: **Ľubomír Belás** (*Kantov projekt filozofie dejín*), **Ján Bodnár** (*Filozofia dejín*), **Marián Cehelník** (*Filozofia dejín K. R. Poppera*), **Rudolf Dupkala** (*Čas a dejiny v kontextoch Platónovej reflexie mýtu o "zlatom veku ľudstva"*), **Ondrej Hudák** (*Nedostatok času*), **Ján Letz** (*Experienciálnouдалostný základ dejín*), **Erik Markovič** (*Čas bez dejín a filozofie*), **Juraj Šuch** (*H. White a dejiny*), **Pavol Tholt** (*Patočkova koncepcia historického času a filozofia dejín*), **Viktor Timura** (*Filozofia dejín a súčasnosť*), **Tomáš Valent** (*Hegelova filozofia dejín*) a **Boris Zala** (*Dejinnosť a filozofia dejín*).

V ďalšej, poly-tematickej sekcii *Osvietenstvo - modernita - súčasnosť; Globalizácia a budúcnosť* svoje príspevky prezentovali: **Lenka Bohunická** (*Etická racionalita a problém jej aplikácie*), **Cyril Diatka** (*Chápanie dejín ako rozvoja morálky a vedenia u J. A. de Condorceta*), **Ladislav Hohoš** (*Problém globalizácie v priesečníku filozofie a futurológie*), **Adriana Jesenková** (*Univerzálne, spoločné, kontext. Možnosť porozumenia, možnosť budúcnosti*), **Zuzana Kiczková** (*Génové manipulácie z hľadiska ekofeminizmu*), **Teodor Münz** (*Svetlá a tieň osvietenstva*), **Mária Nemčeková** a **Katarína Žiaková** (*Prekonávanie dichotómie poznania a konania*), **Peter Nezník** (*Metafyzická syntéza G. W. Leibniza*), **Anna Ondrejková** (*Hermeneutický rozmer etiky*), **Marián Palenčár** (*Čas v kontexte každodenného života*), **Zlatica Plašienková** (*Komplementarita povinnosti a zodpovednosti*), **Anna Remišová** (*Globalizácia spoločnosti. Etická výzva pre 21. storočie*), **Olga Sisáková** (*Okamih a opakovanie ako časové štruktúry ľudskej existencie*), **Ľubov Štekauerová** (*Otázky globalizácie, informatizácie a ekologickej situácii*), **Rudolf Šíma** (*Renesancia, aktuálnosť a perspektíva ducha Osvietenstva vo svetle "výzvy" 21. storočia*), **Ján Šlosiar** (*Racionalita a iracionalita lásky*) a **Dušan Špiner** (*Človek ubytovaný a na cestách v personalistickom myslení*).

Napokon v ďalšej polytematickej sekcii *Vojna a mier ako filozofický problém; Naša kultúrna identita; Čas z hľadiska filozofie prírodných vied* vystúpili: **Zlata Androvičová** (*Kultúra ako zakorenenie, alebo ako inovácia?*), **Otto Csampai** (*Fenoménnároda v zovretí globalizačných tendencií*), **Marina Čarnogurská** (*Pohľad na poslanie armády v čínskej klasickej filozofii*), **Ján Čipkár** (*Reflexia konfliktov a vojen v súčasnom svete*), **Slavomír Gálik** (*Problém identity v multináboženskom prostredí*), **Bohumír Hulan** (*Sociálny a etický rozmer prípravy vojenských profesionálov*), **Anna Klimeková** (*Kultúrna identita autenticity človeka*), **Jozef Kudlička** (*Hermeneutika vojny a mieru*), **Erika Lalíková** (*Perspektívy slovanstva v prácach Pavla Hečka*), **Peter**

Mlynarčík (*História z hľadiska všeobecnej teórie relativity podľa M. Hellera*), **Branislav Motýľ** (*Pôvodné zdroje našej kultúrnej identity a ich význam pre súčasnosť*), **Attila Rácz** (*Vedecká fantázia o čase*), **Sabina Tolnaiová** (*K niektorým aspektom formovania kultúrnej identity*), **Jozef Urban** (*Zmenil sa politický základ vojen?*) a **Emil Višňovský** (*Pragmatizmus a kultúra*).

Z tohto, ako vidno, bohato obsadeného podujatia vyjde zborník príspevkov, ktorý vydá vzhľadom na jeho rozsah v dvoch častiach Vojenská akadémia SNP vo vlastnej réžii, za čo jej patrí aj touto cestou poďakovanie a uznanie.

Emil Višňovský

PhDr. Emil Višňovský, CSc.
Kabinet výskumu sociálnej
a biologickej komunikácie SAV
Dúbravská cesta 9
813 64 Bratislava
SR